Universitat Autònoma de Barcelona

Introducció a l'Arqueologia 2016/2017

Codi: 100720
Crèdits: 6

Titulació	Tipus	Curs	Semestre
2500241 Arqueologia	FB	1	1

Professor de contacte

Nom: Esther Rodrigo Requena
Correu electrònic: Esther.Rodrigo@uab.cat

Utilització d'idiomes a l'assignatura

Llengua vehicular majoritària: català (cat)
Grup íntegre en anglès: No
Grup íntegre en català: Sí
Grup íntegre en espanyol: No

Equip docent

Francesc Xavier Busquets Costa

Prerequisits

No es demanen requisits previs per matricular-se

Objectius

Els objectius del primer curs (amb 60 crèdits de formació bàsica obligatòria) són dotar a l'estudiant d'una formació bàsica en arqueologia, història i altres disciplines socials, i que es familiaritzi amb matèries històrico-arqueològiques que es desenvoluparan en cursos posteriors. Així, la meitat dels crèdits corresponen a la matèria Història, que es composa de l'assignatura Introducció a l'Arqueologia , i d'una assignatura per a cada un dels grans períodes històrics (Prehistòria, Història Antiga, Història Medieval, i Història Moderna i Contemporaria). Els 30 crèdits restants corresponen a matèries de tipus social que han de complementar la formació en lletres de l'arqueòleg com l'art, la filosofia, l'antropologia i la llengua. Per tant, mentre des de la matèria Història s'inicia a l'alumne en els dos grans blocs de coneixements que composen el grau - els de tipus històric i els de tipus metodològic -, és exclusivament Introducció a l'Arqueologia que té la responsabilitat de d'aportar uns fonaments sòlids sobre els quals s'hauran de bastir els coneixements de tipus metodològic al llarg del grau. Amb aquest objectiu i amb el d'aportar una visió panoràmica de la disciplina, es composa de pinzellades de temes molt diversos i conté pràctiques d'excavació.

Concretament, els objectius formatius de l'assignatura són:

1) Aportar a l'alumne una visió panoràmica de l'arqueologia i del procés que implica un projecte de recerca arqueològica.

En aquest sentit, principalment, es pretén que l'alumne:

- es familiaritzi amb el concepte d'arqueologia científica i amb la informació que pot aportar l'anàlisi i interpretació de les restes arqueològiques

- reflexioni sobre la importància social del patrimoni arqueològic.

- adquireixi nocions sobre els principals mètodes d'investigació arqueològica

2) Que l'alumne conegui i apliqui la metodologia essencial per desenvolupar un treball de recerca bibliogràfica (ex. estratègies de recerca bibliogràfica, estructura, aspectes formals, etc).

3) Que l'alumne adquireixi coneixements essencials pràctics d'excavació.

4) Que l'alumne adquireixi uns primers coneixements sobre diferents jaciments de Catalunya.

Competències

- Contextualitzar i analitzar processos històrics.
- Que els estudiants hagin demostrat que comprenen i tenen coneixements en una àrea d'estudi que parteix de la base de l'educació secundària general, i se sol trobar a un nivell que, si bé es basa en llibres de text avançats, inclou també alguns aspectes que impliquen coneixements procedents de l'avantguarda d'aquell camp d'estudi.
- Que els estudiants tinguin la capacitat de reunir i interpretar dades rellevants (normalment dins de la seva àrea d'estudi) per emetre judicis que incloguin una reflexió sobre temes destacats d'índole social, científica o ètica.

Resultats d'aprenentatge

1. Dominar i identificar la història de l'entorn immediat.
2. Dominar l'estructura diacrònica general del passat.
3. Identificar els mètodes propis de la història i la seva relació amb l'anàlisi de fets concrets.
4. Interpretar les fonts materials i el registre arqueològic.
5. Organitzar i planificar la cerca d'informació històrica.
6. Utilitzar els recursos informàtics propis de l'àmbit d'estudi de la història.

Continguts

Programació de l'assignatura - Introducció a l'arqueologia

Setembre-Desembre

Presentació de l'assignatura (15-S)

1. **El Concepte d'arqueologia i la seva evolució al llarg de la història**
    1. El concepte actual d'arqueologia
    2. Evolució del concepte actual d'arqueologia
    3. Noves escoles de pensament actual

1. **La detecció d'un jaciment arqueològic: documentació i prospecció**
    1. Troballes ocasionals
    2. Documentació bibliogràfica

3. Reconeixements aeris i teledetecció
4. Prospecció superficial d'un territori
5. Prospecció geofísica i altres mètodes de prospecció

1. **L'excavació arqueològica**
    1. L'excavació arqueològica com a mètode per reconstruir la història dels jaciments
    2. Mètodes d'excavació arqueològica
    3. Principis bàsics de l'estratigrafia arqueològica
    4. Individualització i excavació de les unitats estratigràfiques
    5. La documentació de l'excavació: enregistrament al jaciment i bases de dades
    6. La reconstrucció i datació de la seqüència estratigràfica

i. El concepte de cronologia relativa i absoluta

ii. Les relacions estratigràfiques i el mètode Harris

iii. La ceràmica com a fòssil director de l'estratigrafia

1. **Projecte de prospecció - treball dels estudiants**
    1. Presentacions

1. **Mètodes científics de datació absoluta**
    1. Tipus de materials
    2. Mètodes basats en cicles anuals: la dendrocronologia
    3. Sistemes radioactius:

i. El Carboni 14

ii. La Termoluminiscència

1. Mètodes relatius calibrats: l'arqueomagnetisme o rehidroxilació

1. **Cultura material**
    1. Tipus de material - condicions de preservació
    2. Mostres de sòls, paleofauna i paleobotànica

1. **La interpretació de les evidències arqueològiques**
    1. Alimentació
    2. Activitats econòmiques
    3. Intercanvi-Comerç
    4. Mentalitats-Religió
    5. Societat

1. **Didàctica i difusió del patrimoni a partir de l'exemple del poblat ibèric de Les Toixoneres (Alorda Park)** (22 D)

1. **Arqueologia subaquàtica** (10-12 G)
    1. Introducció històrica
    2. Tipus de jaciments subaquàtics
    3. Informació que pot aportar l'arqueologia subaquàtica
    4. Documentació i prospecció
    5. Tasques d'excavació subaquàtica
    6. Conservació dels materials

1. **L'arqueologia a Catalunya avui: legislació i món laboral**
    1. Legislació i món laboral (27-S)
    2. Xerrada (4-0): Isidre Pastor i Francesc Florensa

1. **La conservació de jaciments arqueològics i la importància social de l'arqueologia**
    1. Arqueologia pública

Metodologia

Dirigides

	Activitats a l'aula: - classe magistral - exercicis pràctics: d'introducció i/o revisió de les unitats docents i d'aplicació dels conceptes teòrics a la pràctica. - lectura d'articles de premsa amb el subsegüent debat - vídeos - 2 treballs en grup sobre casos d'estudi i exposicions orals d'aquests treballs.	34h 30'	- Utilitzar els principals mètodes o tècniques en la investigació arquec - Adquirir habilitats per al treball en - Adquirir habilitats per debatre a p coneixement especialitzat
	Sortides de camp: Conceptes teòrics i aplicació pràctica d'aquest conceptes : -Introducció al jaciment - Topografia arqueològica - Documentació d'excavació - Tractament i classificació de materials arqueològics.	18	- Desenvolupar unes primeres hab respecte als diferents processos qu comporta l'excavació arqueològica

Supervisades

	Pràctiques de camp d'excavació: - Excavació: diferenciació i excavació de l'estratigrafia arqueològica.	10h	- Desenvolupar unes primeres hab pel que fa a detectar i excavar les estratigràfiques arqueològiques.

	Visita a un jaciment arqueològic: el poblat ibèric de Les Toixoneres/Alorda Park (Calafell).	5h	- Adquirir coneixements sobre les possibilitats de la difusió arqueològ partir d'un exemple de jaciment significatiu
Autònomes			
	Exercicis i treball de recerca bibliogràfica	48 h	- Posar en pràctica diferents estrat de recerca bibliogràfica i aprofitar e recursos de la UAB (com les bases dades). - Saber presentar una recerca ben estructurada (introducció, diverses seccions, conclusions) i tractar correctament els aspectes formals les citacions bibliogràfiques i les no - Desenvolupar esperit crític i capa síntesi.
	Pràctiques de camp d'excavació: sortida a Torre Llauder i anàlisis de secció	4h 30'	Conèixer el funcionament del proc
	Estudi i lectura sobre la matèria impartida a classe	22 h 30'	Consolidar coneixements

Activitats formatives

Títol	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Tipus: Dirigides			
Activitats a l'aula	34,5	1,38	1, 2, 3
Sortides de camp	20,5	0,82	3, 4
Tipus: Supervisades			
Identificació i diferenciació d'una estratigrafia arqueològica	5	0,2	3, 4
Visita a un jaciment arqueològic	5	0,2	1
Tipus: Autònomes			
Estudi i lectura sobre la matèria impartida a classe	22	0,88	1, 4, 6
Exercicis i treball de recerca bibliogràfica	38	1,52	1, 2, 3, 4, 5, 6

Avaluació

Indicadors d'avaluació:

1. Prova teòrica (50%).

Sistema d'avaluació:

S'avaluaran els conceptes impartits a classe a partir d'una pregunta tipus tema - d'anàlisi i síntesi i, opcionalment, també de reflexió crítica - a escollir entre dues opcions.

Competències a demostrar per a l'obtenció d'uns resultats d'avaluació òptims:

Coneixements:

Una correcta assimilació dels coneixements impartits a classe i el seu aprofundiment, com a mínim, a partir d'una de les citacions bibliogràfiques de la bibliografia bàsica per cada unitat docent. En cas que no s'hagi emprat bibliografia per aprofundir els conceptes es tindrà opció a aprovar però no a les qualificacions de notable o excel·lent.

Habilitats:

- Analitzar i sintetitzar informació, distingint la important de la secundària.

- Desenvolupar un pensament i un raonament crític.

- Saber comunicar adequadament els coneixements adquirits. Redactar amb correcció gramatical i utilitzar un vocabulari i estil acadèmic adequats, així com un vocabulari tècnic específic i de interpretació.

- Dominar en el grau necessari els idiomes per poder aprofundir els continguts de classe amb la bibliografia adient.

- Haver desenvolupat habilitats d'aprenentatge autònom per poder aprofundir els continguts de classe amb labibliografia adient.

2. Exercicis i treball de recerca bibliogràfica (30%).

Competències a demostrar per a l'obtenció d'uns resultats d'avaluació òptims:

Coneixements:

- Saber desenvolupar un treball de recerca formalment correcte tant pel que fa a l'estructura com a les referències i les citacions bibliogràfiques.

- Demostrar una correcta assimilació dels continguts exposats.

Habilitats:

- Analitzar i sintetitzar informació, distingint la important de la secundària.

- Desenvolupar un pensament i un raonament crític.

- Redactar amb correcció gramatical i utilitzar un vocabulari i estil acadèmic adequats, així com un vocabulari tècnic específic i de interpretació.

- Buscar, seleccionar i gestionar informació de forma autònoma tant en fonts estructurals (bases de dades, bibliografies, revistes especialitzades) com en informació distribuïda a la xarxa.

- Utilitzar eines informàtiques bàsiques (com els processadors de textos o bases de dades).

- Habilitats per al treball en equip:compromís amb l'equip, hàbit de col·laboració i capacitat per incorporar-se a la resolució de problemes.

- Haver desenvolupat habilitats d'aprenentatge autònom. .

3. Casos d'estudi i corresponents exposicions orals (20%).

Competències a demostrarper a l'obtenció d'uns resultats d'avaluació òptims:

Coneixements:

- Respondre a totes qüestions plantejades en els guions de referència de les activitats.

- Demostrar una correcta assimilació dels continguts exposats.

Habilitats:

- Capacitat de connectar els continguts teòrics amb la pràctica arqueològica.

- Realitzar presentacions orals clares, estructurades, didàctiques i utilitzant un vocabulari i un estil acadèmics adequats.

- Analitzar i sintetitzar informació, distingint la important de la secundària.

- Desenvolupar un pensament i un raonament crític.

- Buscar, seleccionar i gestionar informació de forma autònoma tant en fonts estructurals (bases de dades, bibliografies, revistes especialitzades) com en informació distribuïda a la xarxa.

- Utilitzar eines informàtiques bàsiques (com el Power Point).

- Habilitats per al treball en equip:compromís amb l'equip, hàbit de col·laboració i capacitat per incorporar-se a la resolució de problemes.

- Capacitat per debatre a partir del coneixement especialitzat adquirit.

- Dominar en el grau necessari els idiomes per poder efectuar les lectures pertinents.

- Haver desenvolupat habilitats d'aprenentatge autònom.

Competències a demostrar per a l'obtenció d'uns resultats d'avaluació òptims:

Coneixements:

-Demostrar que s'han anat assolint coneixementsd'estratigrafia arqueològica, documentació d'excavació, i tractament i classificació de materials.

Habilitats:

- Habilitats per al treball en equip:compromís amb l'equip, hàbit de col·laboració i capacitat per incorporar-se a la resolució de problemes.

Actituds:

- Dinamisme.

- Responsabilitat.

- Constància.

Condicions d'avaluació:

- Hi haurà una única convocatòria.

- La no realització d'un 10% o més de les activitats d'avaluació implicarà un no presentat.

- Si la nota d'un 50% o més de les activitats d'avaluació és inferior al 4 sobre 10, no es farà mitja entre les diferents activitats i no s'aprovarà l'assignatura.

- L'entrega amb retard de les activitats d'avaluació sense haver-ho consensuat prèviament amb el professorat restarà un 10% de la nota per cada dia de retard.

Condicions per a la reavaluació

• Han d'haver-se presentat a totes les proves que consten en la guia docent de

l'assignatura de l'any en curs.

Calendari de reavaluació

Les dates dels exàmens de reavaluació estan fixades per la facultat. És la responsabilitat

de cadascú saber la data que li correspon fer la reavaluació de la

seva assignatura.

Activitats d'avaluació

Títol	Pes	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Casos destudi i corresponents exposicions orals	20	1	0,04	1, 4, 5
Exercicis i treball de recerca bibliogràfica	30	20	0,8	1, 4, 5, 6
Prova teòrica	50	4	0,16	1, 2, 3, 4

Bibliografia

Bibliografia general.

Álvarez Pérez,A.;Rodà,I. eds. (1992): Ciencias, metodologías y técnicas aplicadas a la arqueología. Barcelona etc.: Fundació Caixa de Pensions etc.

Domingo, I.; Burke, H.; Smith, C. (2007): Manual de campo del arqueólogo. Barcelona: Ariel.

Fernandez, V. (1994): Teoría y método de la arqueología. 1 ed. 1990. Madrid: Editorial Síntesis.

Greene, K. (2004): Archaeology: an introduction. 1ª ed 1983. London and New York: Routledge.

Ramos, R. (1987): Arqueología. Métodos y técnicas. 1ª ed. 1977. Barcelona: Ediciones Bellaterra.

Renfrew, C. ; Bahn, P. (2007): Arqueología. Teorías, Métodos y práctica.1ª ed. 1993. Madrid: Akal.

Tema 1. El concepte d'arqueologia i la seva evolució al llarg de la història.

Bahn, P. G. (1996): The Cambridge illustrated history of archaeology. Cambridge etc. Cambridge University Press.

Daniel, G. E. (1981): A Short history of archaeology. London: Thames and Hudson.

Gamble, C. (2002): Arqueología básica. Barcelona: Ariel.

Pallottino, M. (1980): Che cos'è l'archeologia. Firenze: Sansoni.

Schnapp, A. (1993): La Conquête du passé : aux origines de l'archéologie. Paris: Carre.

Trigger, B. G. (1992): Historia del pensamiento arqueológico. Barcelona: Crítica.

Tema 2. L'arqueologia a Catalunya avui: legislació arqueològica i món laboral i Tema 3. La conservació dels jaciments arqueològics i la importància social de l'arqueologia.

Queral, M.A.; Martínez, B. (1996): La gestión del patrimonio arqueológico en España. Madrid: Alianza Editorial.

Tema 4. La detecció de jaciments arqueològics: documentació i prospecció.

Bowden, M. (1999): Unravelling the landscape. An Inquisitive Approach to Archaeology. Stroud: Tempus.

Dabas, M.. i altres. (1998): La prospection. Collection "Archéologiques". Paris: Editions errance.

García Sanjuán, L. (2005): Introducción al Reconocimiento y Anàlisis Arqueológico del Territorio. Barcelona: Ariel.

Wiseman, J., El-Baz, F. (2007): Remote Sensing in Archaeology (Interdisciplinary contributions to archaeology). New York: Springer Sicence and Bussines Media.

Reconeixements aeris:

Wilson, D.R. (2000): Air Photo Interpretation for Archaeologists. 1ª ed.1982. Stroud: Tempus.

Prospecció superficial:

White, G.; King, T. (2006): The Archaeological Survey Manual**.** Walnut Creek:Left Coast Press Inc.

Prospecció geofísica:

Clark, A. (2004) : Seing Beneath the Soil. Prospecting methods in archaeology. 1ª ed.1990. New York: Routledge.

Tema 5. L'excavació estratigràfica.

Carandini, A.. (1997): Historias en la tierra. Manual de excavación arqueológica. 1ª ed. 1981. Barcelona: Editorial Crítica. Barcelona.

Harris, E. (1991): Principios de estratigrafia arqueológica. 1ª ed. 1989. Barcelona: Editorial Crítica.

Roskams, S. (2003): Teoría y práctica de la excavación. Barcelona: Crítica.

Tema 6. Mètodes científics de datació absoluta.

Aitken, M..J. (1990): Science-based dating in archaeology. London and New York: Logman.

Aitken, M.J. Ed. (1997): Chronometric dating in archaeology. Series Advances in archaeological and museum science, 2. New York and London: Plenum Press.

Barrandon, J-N. ; Guibert, P. ; Michel, V. Eds. (2001) : Rencontres internationales d'archéologie et d'histoire d'Antibes (21è : 2000 : Antibes). Datation : actes des recontres, 19-20-21 octobre 2000. Antibes : APDCA.

Langouet, L. ; Giot, P.R. (1992) : La Datation du passe : la mesure du temps en archéologie. Suplement de la Revue d'Archéometrie. Rennes : G.M.P.C.A., 1992

Tema 7. El treball de recerca bibliogràfica.

Gabinet de la Llengua Catalana de la UAB (1995): Les referències i les citacions bibliogràfiques, les notes i els índex. Bellaterra (Barcelona): Servei de Publicacions de la Universitat Autònoma de Barcelona.